

b) Se samostatností mínění souvisí i nezávislost úředního postavení soudcům § 6 zákl. zák. st. zaručená, záležející v tom, že případy soudní organizace vyjímajíc, mohou soudci jen v případech zákonem stanovených a jen výrokem disciplinárního soudu po provedeném řízení disciplinárním proti své vůli býti na jiné místo přeloženi, úřadu svého zbaveni nebo do výslužby dáni (§§ 47 a 91 z. o s. org. a §§ 46 odst. 2 a 3 a 49 odst. 2 zák. ze dne 21. května 1868 č. 46 ř. z.). S předpisem tím souvisí i ustanovení, že samostatných úředníků soudcovských lze k substituci a k výpomoci při jiných soudech jen v obvodu toho kterého vrchního zemského soudu, nejdéle na dobu 6 měsíců, za náhradu, a pouze tenkráté použiti, když jiným způsobem odpomoci zjednáno býti nemůže.

4. Vyjímaje auskultanty a určitou část (nejvýše jednu šestinu) soudních adjunktů, kteří jmenováni jsou pro celý obvod vrchního soudu zemského a přidělováni dle potřeby presidentem vrchního zemského soudu na čas nebo na dobu neurčitou jednotlivým soudům (§§ 3 odst. 1, 44 z. o s. org.), jsou všichni ostatní soudcovští úředníci jmenováni pro určitý soud (§ 3 z. o s. org.).

Místo, pro které jest úředník jmenován, nebo kam jest k službě přidělen, tvoří jeho zákonné bydliště a zakládá domovskou příslušnost (§ 10 zák. ze dne 5. prosince 1896 č. 222 ř. z.).

5. Pomocní úředníci soudcovští nejsou soudci ve smyslu základního zákona státního o moci soudcovské. Mohou tudíž, třeba i byli jmenováni pro určitý soud (soudní adjunkti a tajemníci bez vota), býti i proti vůli své a mimo případy soudní organizace z důvodů služebních na jiné místo přeloženi a po případě i do výslužby dáni (§ 2 z. o s. org. a § 6 zákl. z. st. č. 144 ř. z. a contr.).

V. Řízení disciplinární proti soudcovským úředníkům. Viz příslušný článek.

Soudci odborní laici.

I. Pojem.

K rozhodování sporů sborovým soudům přikázaných, které vyhledává zvláštní znalosti odborné, přivolávání jsou tak jako v státech jiných i v Rakousku do senátu vedle soudců právníků jako soudci osoby, jež nejsou sice učenými právníky, však vykázáti se mohou odbornými znalostmi, jichž v tom kterém případě jest třeba.

Soudci tito, nazvaní odborní soudci laici mají dle práva rakouského působiti v senátech sborových soudů I. instance, jimž svěřen jest výkon soudnictví kausálního, t. j. obchodního (námořského) a horního.

Rozhoduje-li senát tento jako soud stolice první či jako soud odvolací, jest lhostejno. Vždycky však jest účastenství odborných soudců laiků omezeno na případy soudnictví sporného, vyloučeno jsouc, jde-li o záležitosti nesporné nebo exekuční (§ 7 odst. 2 j. n. a § 50 ex. ř.).

U vrchních soudů zemských odborní soudci laici účast nikdy na rozhodování nemají.

II. Rozdělení odborných soudců laiků.

Dle toho, jsou-li odborní soudci laici povoláni spolupůsobiti v senátech horních či obchodních (námořských), rozeznávají se soudcové odborní:

1. ze znalců hornických a
2. z obchodníků a ze znalců plavebních.

Ad 1. Ohledně odborných soudců laiků ze znalců hornických vydáno nařízení ministerské ze dne 1. června 1897 č. 128 ř. z. Dle tohoto má býti pro každý sborový soud horní pravomocí se zabývající ustanoveno po třech horních soudcích laicích. Z nich musí pokaždé jeden náležeti k závodním správcům při hornictví podle zákona ze dne 31. prosince 1893 č. 12 ř. z. z r. 1894 zřízeným a od úřadu horního uznaným, dva mohou býti vzati vůbec z osob hornictví znalých, zejména i z úředníků horních úřadů a c. k. horní správy, profesorů při hornických akademiích a horních inženýrů úřadem horním autorisovaných (§§ 2 a 6 odst. 2 cit. m. n.).

Ad 2. Počet přisedících soudů obchodních, o kterých vydáno nařízení ministerské ze dne 1. června 1897 č. 129 ř. z., určí podle příslušné potřeby pro každý jednotlivý soud ministr práv ve shodě s ministrem obchodu.

Zdali a kolik odborných soudců laiků má náležeti k znalcům plavebním, ustanoví dle skutečné potřeby ten který soud sborový.

Z obchodních soudců laiků mají býti tři čtvrtiny vzaty ze samostatných obchodníků, t. j. z pravidla z kupeců protokolovaných nebo osobně ručících společníků protokolovaných společností obchodních, čtvrtina z osob, které slouží v závodech obchodních, t. j. osob, jež několikaletou činností v postavení řídícím (jako prokuristé, disponenti, řiditelé, generální jednatelé nebo zmocněnci větších, zejména akciových podniků) nabyly zevrubné znalosti obchodu, zákonův a obyčejů pro něj platných.

Pokud by nebylo osob těmito požadavkům vyhovujících, může i v této čtvrtině padnouti volba na obchodníky samostatné.

Na místa, která mají býti obsazena znalci plavebními, mají býti povolováni lodní dohodci (sensali patentali in noleggi), neaktivní kapitánové lodní a rejdaři (§§ 2, 6 a 7 cit. min. n.).

III. Náležitosti odborných soudců laiků.

Vyjma odborné kvalifikace shora pod II. uvedené musí se odborní soudcové vykázáti státním občanstvím rakouským a věkem přes 30 let. Odborní soudcové obchodní musí vedle toho bydleti v sídle sborového soudu, při němž jsou ustanoveni, nebo na blízku jeho.

Vyloučeny jsou z úřadu tohoto osoby, jež nejsou v požívání svých občanských práv nebo jsou obmezeny v nakládání se svým jměním nebo stojí se soudci dotčeného soudu v poměru příbuzenském nebo švakovském, který by dle § 17 instr. s. z r. 1853 jmenování jejich za soudce soudu onoho překážel. (§ 6 odst. 1 a 3 min. n. č. 128 a § 5 odst. 1 a 3 min. n. č. 129 ř. z.)

IV. Jmenování soudců laiků.

Jmenování odborných soudců laiků přísluší ministerstvu spravedlnosti a sice jde-li o přisedící soudů obchodních, ve srozumění s ministerstvem obchodu, jedná-li se o přisedící horní, v dohodnutí s ministrem orby (§ 20 z. o s. org. a § 1 odst. 1. cit. min. nař.). Co se návrhů na obsazení míst těchto týče, nutno opět rozeznávati mezi

1. odbornými soudci horními a
2. odbornými soudci obchodními.

Ad 1. První návrh pro soudce laiky ze znalců hornických podávají držitelé hor v obvodě sborového soudu ležících a majitelé hutí s držbou hor souvislých, které jako příslušenství dolů v knize horní jsou zapsány, pak závodní správci podle zákona ze dne 31. prosince 1893 č. 12 ř. z.

ex 1894 zřízení a od úřadu horního uznání. Všecky osoby tyto tvoří dohromady jeden sbor volební, jehož jednotliví členové na vyzvání horním hejtmanstvím učiněné a v novinách úředních oznámené svůj hlas pro jednotlivé kandidáty, jež pro obsazovaná místa navrhuji, zasláním vyplněných lístků hlasovacích jim od horního hejtmanství dodaných odevzdávají (§§ 5 a 7 cit. min. n.). Pro každé místo navrhuji se osoby dvě.

Za navržené pokládají se oni, kdož obdrželi nejvíce hlasů (§ 8 odst. 1 min. n.).

Horní úřad, jenž hlasování řídí, dotáže se navržených, chtějí-li onen úřad na dobu 3letou přijati, a není-li závady v příčině příbuzenství nebo švakrovství s osobami při soudě ustanovenými. Odmítnou-li volbu, nebo nepodají-li odpověď v čas, pokládá horní úřad, ač-li nechce nové hlasování vypsati, za navržené ony, kdož nejbližše nejvyšší počet hlasů obdrželi (§ 9 cit. m. n.).

Výsledek hlasování oznamuje horní hejtmanství se svým návrhem sborovému soudu I. stolice, jenž návrh svůj v 10členném senátě (§ 36 z. o s. org.) učiní a jej vrchnímu zemskému soudu dodá, by tento jej se svým dobrým zdáním ministerstvu práv předložil (§ 10 cit. m. n.).

Ad 2. Pro odborné soudce laiky ze znalců obchodních podává první návrh obchodní a živnostenská komora k vyzvání presidenta příslušného sborového soudu I. stolice usnesením společným své sekce obchodní a živnostenské (§ 4 odst. 1 cit. m. n.).

Pro každé místo navrhuji se tři osoby a jde-li o současný návrh pro více míst, tolik osob, aby byl počet navržených o polovici větší než počet míst obsazovaných (§ 4. cit. m. n.).

Navrzení dotazují se způsobem ad 1. uvedeným, načež živnostenská a obchodní komora návrh sborovému soudu I. st. předkládá, jenž s ním způsobem ad 1. vylíčeným dále naloží (§§ 8 a 9 cit. m. n.).

V. Postavení odborných soudců laiků.

Odborní soudcové povolávání jsou k úřadu svému na dobu 3 let. Po této době mohou býti opětně jmenováni (§ 20 z. o s. org.). Soudci odborní, kteří následkem uplynutí doby z úřadu svého odstupují, mají funkce tyto zastávati až do obsazení jejich míst (§ 1 odst. 2 a 3 cit. min. n.).

Jmenovaný skládá do rukou presidenta sbor. soudu I. stolice přísahu dle formule předepsané výnosem min. ze dne 9. ledna 1855 č. 25423, kterou má obzvláště i zaslíbiti nezlomné zachovávání státních zákł. zákonů.

Ode dne přísahy počítá se tříletá doba jejich funkce. Byl-li odborný soudce po uplynutí této periody k úřadu tomuto znovu povolán, dostačí na přísahu již složenou prostě poukázati (§ 21 z. o s. org. a §§ 10 resp. 11 cit. min. n.).

Po přísaze nabývají odborní soudcové laici na dobu svého úřadu postavení samostatných soudců ve smyslu státního základního zákona a nemohou tudíž proti své vůli ani dočasně svého úřadu býti zbaveni ani na jiné místo přeloženi (§ 21 odst. 2 c. ř. s.). Odnětí úřadu státi se může jen výrokem disciplinárního soudu pro soudce státní určeného, jestli soudce laik ztratí státní občanství nebo svéprávnosti, nebo dopustí-li se zločinu nebo vůbec nějakého trestného činu ze ziskuchtivosti nebo proti veřejné mravopočestnosti nebo když povinnosti svého úřadu trvale zanedbává.

Výroku tomuto musí — ač-li nepředcházelo trestní odsouzení, ztráta svéprávnosti nebo občanství — předcházeti ústní líčení disciplinární (§ 21 z. o s. org. a § 15 cit. m. n.).

Během disciplinárního řízení může býti dle předpisů pro státní soudce platných i soudce laik z úřadu svého suspendován (§§ 29—31 zák. disc. ze dne 21. května 1868 č. 46 ř. z., a §§ 15 resp. 14 cit. min. n.).

Odborní soudcové laici mohou obdržeti dovolenou jako úředníci státní. O žádosti za její udělení a o povolení jejím platí předpisy soudní instr. z r. 1853 (§§ 69—72) a jedn. řádu s tou toliko úchyilkou, že není trvání její tak jako u úředníků soudních obmezeno, a že příslušným povolití ji jest bez ohledu na její trvání president sborového soudu I. stolice (§§ 13 resp. 12 cit. min. n.).

Úřad odborného soudce laika jest úřadem čestným, bezplatným. Je-li však nutno, aby senát předsevzal nějaké úkony mimo soudní budovu, má soudce laik, tak jako soudcové státní, nárok na cestovné a diety dle VII. hodnostní třídy úřední vyměřené.

Nebydlí-li odborný soudce laik pro horní senáty určený v sídle sborového soudu, přísluší mu cestovné za dostavení se k zasedáním a sice, je-li státním úředníkem, dle jeho třídy hodnostní, jinak dle třídy VII. (§§ 14 resp. 13 cit. min. n.).

Odborní soudci laici mají se při líčení veřejných objeviti v předepsaném šatě úředním (taláru). Srvn. § 1 min. n. ze dne 9. srpna 1897 č. 187 ř. z.

Odborní soudci obchodních soudů v Praze, ve Vídni a Terstu požívají po dobu své funkce titulu císařského rady (§ 11 cit. min. n.).

VI. Účastenství soudců laiků v senátech.

Odborní soudci laici přivolávají se k příslušným zasedáním senátů z pravidla v určitém pořadí způsobem od presidenta soudu nebo předsedy senátu určeným.

Přisedící horní musí pozváni býti k jednáním, pokud možno u sdělení předmětu, o který se jedná. Nemohou-li se dostaviti, mají v čas překážku presidentu soudu oznámiti (§ 12 cit. min. n.).

Při hlasování mají, není-li zřízen zpravodaj, podati před ostatními členy senátu svůj hlas. Je-li zpravodaj ustanoven, hlasují bezprostředně po tomto (§ 10 odst. 2 j. n.).

Soud fideikomisní viz Fideikomis a Příslušnost soudní.

Soud jmění viz Příslušnost soudní.

Soud konkursní viz Konkurs a Příslušnost soudní.

Soud lodníků viz Příslušnost soudní.

Soud místa splnění viz Příslušnost soudní.

Soud místa zaměstnání viz Příslušnost soudní.

Soud nejvyšší viz Dvůr soudní nejvyšší.

Soudnictví dobrovolné viz Řízení nesporné.

Soudnictví vojenské.

I. Pojem a rozsah.

Čl. XII. uvoz. pat. k voj. trest. zák. ze dne 15. ledna 1855 č. 19 ř. z. stanoví, že zvláštním zákonem upraveno bude řízení trestní u vojenských soudů a do té doby v působnosti potrvati má zavedené řízení u těchto soudů. Vedle řízení plativšího až do vydání zák. ze dne 20. května 1869 č. 78 ř. z. příslušela veškerá civilní i trestní pravomoc vojenským soudům, pokud šlo o osoby vojenské, jich manželky a nezletilé děti, jakož i služebné osoby v společné domácnosti s nimi žijící.